
OPMARS VAN DE PENSEELKRAB *HEMIGRAPUS PENICILLATUS* DE HAAN, 1935 IN NEDERLAND – M.A. FAASSE, R. NIJLAND, C. D'UDEKEM D'ACUZ & J.M. DUIVENVOORDE

De penseelkrab (*Hemigrapsus penicillatus*) werd in 2000 voor het eerst aangetroffen in Nederland, bij het Goesse Sas. Nijland & Beekman (2000) vermelden een vrouwtje van waarschijnlijk deze soort op 19/03/2000. Op 21/04/2000 werden bij het Goesse Sas twee exemplaren verzameld, die met zekerheid tot de soort *H. penicillatus* behoren. Op 03/06/2000 werd voor het eerst een vrouwtje met eieren in Nederland waargenomen, eveneens bij het Goesse Sas. Nijland (2000) noemt een plaatselijke dichtheid van 5 exx./m² op deze locatie eind september. Een overzicht van waarnemingen wordt gegeven in tabel 1 en fig. 1 en 2.

Op het moment van de eerste waarneming was de penseelkrab waarschijnlijk al verspreid over een flink deel van de zuidkust van de Oosterschelde, van Kats tot Yerseke. Ruim een week later werd de krab namelijk al aangetroffen bij Yerseke (Duivenvoorde, 2000) en enkele maanden later ook westelijk van het Goesse Sas, bij Katse Hoek. Op 07/10/2000 werd nog westelijker, in de jachthaven van Colijnsplaat, een juveniele krab van de familie Grapsidae (rugschildbreedte ca. 2,5 mm) verzameld tussen de begroeiing van een ponton (coll. MF). Mogelijk betreft dit eveneens een penseelkrab. Op 15/01/2000 en 03/06/2000 werd de penseelkrab bij Colijnsplaat (Glasjesnol) niet aangetroffen. Bij de Bergsedieppluis in het oosten van de Oosterschelde werd de krab op 29/04/2000 niet aangetroffen.

In het jaar 2001 werd de penseelkrab op verscheidene tussenliggende plaatsen gevonden, maar ook oostelijker en noordelijker in de Oosterschelde, langs de Oesterdam tot aan Stavenisse aan de westpunt van Tholen. Verder werd in het westen de aanwezigheid bij Colijnsplaat (1,5 km ten westen) definitief vastgesteld. Tenslotte werd de penseelkrab voor het eerst in de Westerschelde verzameld, bij Rhitterm en 's Gravenpolder. Tevens werd de penseelkrab voor het eerst in Nederland in wat dieper water verzameld, iets ten noordoosten van Wemeldinge op een diepte van ongeveer 13 m door een onderzoeksschip van het NIOO-CEMO.

Om een betrouwbaar beeld te krijgen van de verdere opmars van de penseelkrab zijn negatieve waarnemingen belangrijk. Hierna volgt een opsomming

datum	vindplaats	aantal	waarnemer(s)
21/04/2000	Goesse Sas	2	RN
24/04/2000	Goesse Sas	10	MF
29/04/2000	Yerseke	3	JD
03/06/2000	Goesse Sas	ca. 20	IJ,ED,HDB,FK,CUA,MF
15/07/2000	Wemeldinge	5	MF
15/07/2000	Katse Hoek	5	MF
10/02/2001	Kattendijke	ca. 15	SWG-WWN-MO
20/02/2001	NO Wemeldinge	1	NIOO-CEMO
15/04/2001	Goesse Sas	zeer regelm.	RN
15/04/2001	Kattendijke	zeer regelm.	RN
06/05/2001	Kats	3	ED,CUA
06/05/2001	Colijnsplaat	3	ED,CUA
13/05/2001	Goesse Sas	verschillende	TH,GvM
19/05/2001	Wemeldinge	ca. 10	MF
26/05/2001	Oesterdam-Z.	vele	CUA
26/05/2001	Bergsed.sluis	vele	CUA
26/05/2001	Stavenisse	tamelijk veel	CUA
19/06/2001	Wemeldinge	1	IM
07/07/2001	Wemeldinge	1	MF
09/07/2001	Strijenham	ca. 30	MF
28/07/2001	Goesse Sas	10-tallen	MB,TB,MV
01/09/2001	Strijenham	ca. 10	RA,MF
22/10/2001	Yerseke	veel	MA
28/10/2001	Kats/K. Hoek	enkele	NJN-SWG
30/11/2001	Wemeldinge	1	TH,ML
09/12/2001	Rhitterm	1	JD
10/12/2001	's Gravenpolder	10	JD

Tabel 1: Chronologische lijst van waarnemingen van de penseelkrab (*Hemigrapsus penicillatus*) in Nederland in 2000 en 2001. Waarnemers: CUA = Cédric d'Udekem d'Acoz, ED = Emmanuël Dumoulin, FK = Francis Kerckhof, GvM = Godfried van Moorsel, HDB = Hans De Blauwe, IJ = Ingrid Jonckheere, IM = Ivo Madder, JD = Jan Duivenvoorde, MA = Martijn Antheunisse, MB = Marion Bilius, MF = Marco Faasse, ML = Marianne Ligthart, NIOO-CEMO = M.A. Antheunisse & P. de Koeijer (NIOO-CEMO), RA = Ron Ates, RN = Reindert Nijland, SWG-WWN-MO = SWG Waterweg-Noord o.l.v. Michel Otten, TB = Theo Bakker, TH = Theus Hollem, MV = Mat Vestjens.

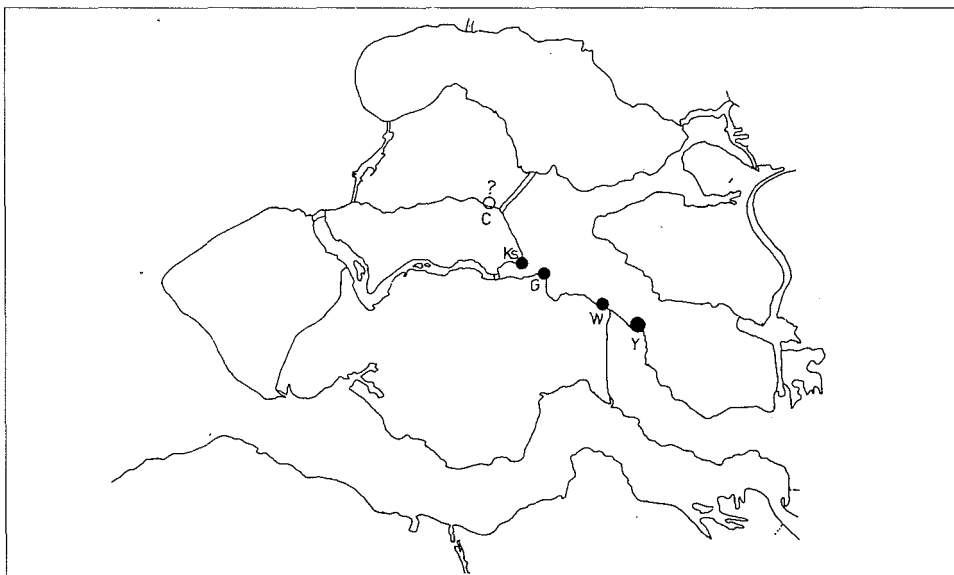

Fig. 1: Bekende vindplaatsen van de penseelkrab (*Hemigrapsus penicillatus* de Haan, 1935) eind 2000.
C = Colijnsplaat, Go = Goes, Ks = Kats/Katse Hoek, W = Wemeldinge, Y = Yerseke.

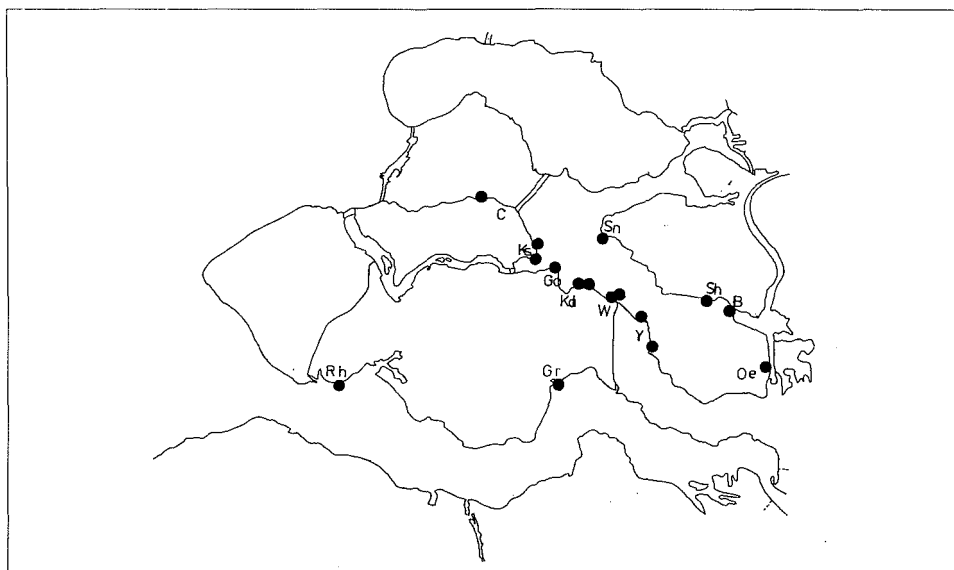

Fig. 2: Bekende vindplaatsen van de penseelkrab (*Hemigrapsus penicillatus* de Haan, 1935) eind 2001.
B = Bergsediepluis, C = Colijnsplaat, Go = Goes, Gr = 's Gravenpolder, Kd = Kattendijke, Ks = Kats/Katse Hoek, Oe = Oesterdam, Rh = Rhittern, Sh = Strijenham, Sn = Stavenisse, W = Wemeldinge, Y = Yerseke.

van enkele locaties waar de penseelkrab ondanks gericht zoeken nog niet is aangetroffen. Westelijk van Colijnsplaat leverde litoraalonderzoek bij Wissenerke van 03/06/2000 tot en met 09/06/2001 geen penseelkrabben op. Op de dag van de eerste waarnemingen langs de Oesterdam en aan de westpunt van Tholen (26/05/2001) werden noordelijker, bij de haven van St. Annaland en bij de Grevelingendam, alleen strandkrabben waargenomen. Op 09/07/2001 bij de Zuidbout eveneens. Vanaf 21/08/1999 tot en met 09/09/2000 werd *H. penicillatus* niet aangetroffen bij de Schelphoek op Schouwen-Duiveland. Bij Rammekenshoek (Westerschelde), vlak bij Rhitterm, werden van 11/03/2000 tot en met 27/10/2001 geen exemplaren aangetroffen.

Het bekende areaal van *H. penicillatus* in Nederland strekt zich nu dus uit langs de zuidkant van de Oosterschelde van Colijnsplaat tot met de gehele Oesterdam en verder langs de zuidkant van Tholen tot Stavenisse. Tot nog toe is de penseelkrab niet bekend van de noordelijke helft van Tholen, van Schouwen-Duiveland en de westelijke helft van N.-Beveland. In de Westerschelde is de penseelkrab alleen bij Rhitterm en 's Gravenpolder waargenomen.

DANKWOORD

Alle waarnemers worden bedankt voor het uitkijken naar de penseelkrab en het doorgeven of (laten) publiceren van hun waarnemingen.

LITERATUUR

- DUIVENVOORDE, J., 2000. Nieuwe krabbensoort in Nederland. *De Bak*, geen nummer en paginering, 4 foto's.
- NIJLAND, R., 2000. Huidige verspreiding penseelkrab (*Hemigrapsus penicillatus*) in Nederland. *Het Zeepaard* 60(6): 316-318.
- NIJLAND, R., & J. BEEKMAN, 2000. *Hemigrapsus penicillatus* De Haan, 1935 waargenomen in Nederland. *Het Zeepaard* 60(3): 169-171.

Adressen van de schrijvers:

MF: Schorerstraat 14, 4341 GN Arnhemuiden; mafaasse@hetnet.nl

RN: Helper Oostsingel 4, 9722 AT Groningen; R.Nijland@bioledu.rug.nl

CUA: Tromsø Museum (Department of Zoology), University of Tromsø, N-9037 Tromsø, Norway; cdudekem@imv.uit.no

JD: Kasteelhoekstraat 31, 4433 AJ Hoedekenskerke; janduve@zeelandnet.nl